

GÖKNİL ÖZKÖK'ÜN İLK OKUMA KİTAPLARINDA DEĞER, KARAKTER, İLETİ İLİŞKİSİ

Esra MATARACI*/ Doç. Dr. Nuray 3. KARAKAYA**

Öz: Düşüncelerimiz sözlerimizi, sözlerimiz de davranışlarımızı şekillendirir. Bazen gördüğümüz şeyler yaptıklarımıza kaynaklık eder, bazen de duyduklarımız... Aslında her şey farkına vardığımız anda değişir. Yürümeyi, konuşmayı, oyun oynamayı, kitap okumayı, kısacası nasıl davranmamız gerektiğini öğreniriz. Karakterimiz, kişiliğimiz şekillenir. Kavram dünyamız genişler. Öğrendiklerimizi anlamlandırırız. Çocukların da öğrendiklerini anlamlandırmasında, okuma alışkanlığı kazanmasında, ana dilini doğru kullanabilmesinde, toplum tarafından kabul edilmiş değerlerin farkına varmasında nitelikli çocuk kitaplarının işlevi büyüktür. Bu sebeple çocuk kitaplarının değer, karakter, ileti ilişkisi açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Günümüzde çocuk kitaplarındaki değerlerle ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada da Göknil Özkök'ün ilk okuma kitapları; değer, karakter, ileti ilişkisi açısından incelenmiştir. Çocuk edebiyatı okuma kitaplarında değer, karakter, ileti birbirinden ayrı düşünülemez. Çünkü yazar bilinçli ya da değil, çocuk okura vermek istediği değerleri karakter üzerinde şekillendirir. Yani soyut olan değerler karakterle birlikte somut hâle gelir. Karakterin kitaptaki yolculuğu da okuru iletiye götürür. Göknil Özkök'ün incelenen kitaplarında; dostluk, sevgi, mücadele, cesaret, selamlaşma, iş birliği, liderlik, yardımlaşma, saygı duyma, teşekkür etme, yaşama sevinci, merhamet etme, aitlik, kıymet bilmek ve umut edebilme değerleri yer almaktadır. Bu değerlerin Özkök'ün incelenen kitaplarındaki karakterlerle ve iletilerle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkisi bulunmaktadır. Özkök'ün incelenen kitaplarında "aitlik, umut edebilme" en fazla öne çıkan değerler iken, "itilmişlik (gözden çıkarılmak)" karşıt değer olarak öne çıkmaktadır. Bu durum tesadüf değildir. İnsanlar kendilerini ait hissettikleri yerde mutludur, umutludur. Aksi hâlde kendilerini dışlanmış hissederler.

Anahtar Kelimeler: Göknil Özkök, değer, karakter, ileti, ilk okuma kitapları.

THE RELATIONSHIP BETWEEN VALUE, CHARACTER AND MESSAGE IN GÖKNİL ÖZKÖK'S FIRST READING BOOKS

Abstract: Our thoughts shape our words, and our words shape our actions. Sometimes what we see is the source of what we do, sometimes what we hear... In fact, everything changes as soon as we realize it. We learn to walk, talk, play games, read books, in short, how to behave.

ORCID ID : 0000-0002-6596-3591*/ 0000-0002-2406-1065**

DOI : 10.31126/akrajournal.1084535

Geliş tarihi : 08 Mart 2022 / Kabul tarihi: 24 Ekim 2022

*Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Our character is formed. Our conceptual world expands. We make sense of what we learn. Good quality children's books have a great role in helping children make sense of what they have learned, acquire reading habits, use their mother tongue correctly, and become aware of the values accepted by the society. For this reason, it is necessary to examine and evaluate children's books in terms of value, character and message relationship.

Today, many studies have been carried out on the values in children's books. In this study, the first reading books of Göknil Özkök; value, character and message relation. Value, character and message cannot be considered separately from each other in children's literature reading books. Because, consciously or not, the author shapes the values he wants to give to the child reader on the character. In other words, the values that are abstract become concrete with the character. The journey of the character in the book also takes the reader to the message. In the reviewed books of Göknil Özkök; friendship, love, struggle, courage, greeting, cooperation, leadership, cooperation, respect, gratitude, joy of life, compassion, belonging, appreciation and hope. These values are directly or indirectly related to the characters and messages in Özkök's books. In Özkök's books reviewed, "belongingness, being able to hope" are the most prominent values, while "being pushed out (disappeared)" stands out as the opposite value. This situation is not accidental. People are happy where they feel they belong, they are hopeful. Otherwise, they feel excluded.

Key Words: Göknil Özkök, value, character, message, first reading books.

Giriş

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran özelliği düşünsel bir varlık olmasıdır. Düşüncelerini eyleme dönüştürmek, kendini ifade etmek için çeşitli yollar arayan insan, çevresindekileri anlamlandırma ve değer verme yoluna gider. Bu bakımdan bir şeyin değerini belirleyen şey ona yüklenen anlamdır.

“Başka bir deyişle değerler onlara anlam yüklendiği, anlamlı görüldüğü için değerlidirler. Bu anlayışta iki nokta öne çıkmaktadır: Birincisi hiçbir şey birisi ona anlam yüklemeyince değer değildir. Şeylerin kendi başlarına değerlerinden söz edilemez demektir bu. Değeri o şeye katan anlam yükleyendir. Ona anlamı yükleyen bir kişidir. Bu edimde belirleyici olan da kişidir, anlam yükleyerek ya da yüklemeyerek değerli olup olmamayı tayin eden de odur.

Böyle bir değer anlayışında öne çıkan ikinci özellik ise anlamlı görüp görmeme kişisel olduğundan, değerlerin de kişiden kişiye değişiklik göstereceği, kişiden bağımsız bir değer olamayacağıdır. Bugünün yaygın olan değerlilik anlayışı budur: herkesin değerleri kendisine göredir. Benim için anlamlı olan, değerli olan, bir başkası için değersiz olabilir ya da tersi.” (Tepe, 2008: 7).

Ancak geçmişten günümüze aktarılan değerler incelendiği zaman insanların bazı değerler hususunda aynı fikirde olduğu, aynı değerlere ihtiyaç duyduğu fark edilmektedir. “Adalet, güzel ahlâk, hoşgörü, sevgi, saygı gibi kavramların her biri hangi kaynaktan beslenirse beslensin, hangi dinin öğretisi olursa olsun insanlığın tabiatı itibarıyla arzu ettiği ahlaki ilkeler olmaya devam etmiştir.” (Zengin, 2017: 2) Çünkü topluluk hâlinde yaşamak için kuralları destekleyen değerlere ihtiyaç duyulur. Değerler sözlü kanunlar olarak yapılması gerekeni, beğenileni, takdir edileni veyahut yanlış olanı, yapılmaması gerekeni, nefret edileni anlatarak bizim bir arada sağlıklı ve düzgün bir şekilde ya-

şamamızı sağlar. Değerin ne olduğu ile ilgili kısa ve kolay bir yanıt vermek mümkün değildir.

“Bunun bazı nedenleri şunlar olabilir; Değer, yalnızca felsefe ya da eğitimde kullanılan bir kavram değildir. Daha pek çok alanda kullanılmaktadır ve birçok farklı alan için değişik anlamlara gelmektedir. Bu da değeri tartışmalı yapmaktadır. Bir diğer neden ise matematik, kimya, ekonomi vb. birçok disipline konu olan varlıklar arasındaki karşılaştırmalarda değer sözcüğünün benzer anlam içeriğiyle kullanımı olabilir. Ayrıca değer sözcük olarak gündelik dilde sıkça kullanılmakta, alet kutusundaki aletler gibi yerine göre farklı anlamlar taşıyacak biçimde kullanılmaktadır. Bu da anlamdaki belirsizliği artırmaktadır.” (Çetin -Balanuye, 2015: 195).

Anlamdaki belirsizliğe rağmen araştırmacılar tarafından değer sözcüğünün tanımları yapılmıştır. Yapılan tanımlar ise şu şekildedir:

“Değer kavramı hem bireylerin hem de toplumların varlıklarını devam ettirmelerini sağlayan ve birlikte hareket edebilmek amacıyla toplumsal olarak doğru kabul ettikleri, uygulanmasını istedikleri kıymetler olarak tanımlanabilmektedir. Bir başka ifade ile toplumu oluşturan bireylere; iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin vb. uyulması veya uzak durulması gereken hareket tarzlarını belirleyen, zamana göre yenilenmesi ya da farklı yargılara bürünmesi gereken yol göstericilerdir. Çünkü değerler her zaman aynı kalmazlar ve yaşam boyunca farklı medeniyetlerle birlikte ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilirler.” (Küçük, 2016: 280).

Çiftçi'ye göre “Değerler toplumun üyeleri tarafından paylaşılan, toplumun gereksinimlerinin karşılanması açısından yararlı görülen ve duygularla yakından ilişkili olan ölçülerdir.” (1999: 112). Duygular da altı yaşına kadar deneyimle edinilmekte, duygusal hafıza erken yaşlarda oluşmaktadır. İnsanın kara kutusu diyebileceğimiz bilinçaltı bu kodlarla dolmakta, kişi olgun yaşta bile tepkilerini bu hazır kalıplardan seçmektedir. Adeta ortak bilincin duygusal dili, toplumun her yeni üyesine kodlanmakta gibidir. Kişisel dediğimiz duygularımız öğrenilmiş, kaydedilmiş, toplumdan bize sirayet etmiş hazır kalıplardır aslında. Bu duyguları bize kopyalayan toplumun duygusal dili yani değerleridir.

“Birlikteliği, düzeni, kolektif bilinci, yüksek ahlâkı öne çıkaran değerler, kargaşaya yol açabilecek durumlarda sosyal refleks oluşturabilecek kabullerdir.” (Kılınç -Akyol, 2009: 5). Değerler duygularımızı, duygularımız da toplum içerisinde nasıl davranmamız gerektiğini belirtmektedir. “Bu açıdan bakıldığında değerlerin toplumu ayakta tutan dinamikler olduğu söylenebilir. Her toplumun kendine özgü değerleri ya da değerler sistemi mevcuttur. Toplumun kendine özgü olan değerlerini ya da değerler sistemini yitirmeye başlaması en güçlü sosyal kontrol aracını kaybettiğinin göstergesidir.” (Şimşek, 2015: 81).

Birey veya toplum olarak benimsenen değerler, insanların seçimlerini de etkiler. “İsteyen, ihtiyaç duyan, kendisini koruyan ve amacı olan bir varlık ola-

rak insan, hayatının anlamı ve günlük yaşantısının gidişatı ile ilgili farklı seçeneklerden sık sık seçim yapmak zorunda kalır.” (Aksoy, 2015: 10). İnsan bu seçimlerini vicdanı, merhameti ve sağduyusuyla yapabileceği gibi sadece bilişsel ve mekanik olarak da yapabilir. Seçimlerinde bilişsel ve mekanik olan insan, karşısındaki insanları da sadece mekanik, duygu boyutu olmayan kişiler olarak düşünür ve bu tür insanların karşısındaki kişilere zarar verici tepkiler göstermesi kaçınılmazdır. “Bu nedenle her eylemde bulunan, kendisinin ya da karşısındakilerin değerini koruyacak biçimde eylemde bulunabileceği gibi, onların insan olarak değerine zarar verecek biçimde de eylemde bulunabilir. Bunun için her eylem değerle, insanın değeriyle ilgilidir.” (Tepe, 2008: 7).

Değerler, insanın yanlışlarını düzeltip yüceltmeyi hedefler. Toplumu ayakta tutan dinamikler değerler olduğundan milletler, millet olma vasfını kaybetmemek için sahip oldukları değerleri bir sonraki nesle aktarmak zorundadırlar. Değer aktarımı başarılmazsa kültürel yozlaşma denilen “(...) değerlerin yıpranması, önemini kaybetmesi süreci başlar. Kültürel değerleri yıpranmış veya yok olmuş bir milletin kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlaması ve sürdürmesi imkânsız hâle gelir.” (Şener, 2013: 2501).

Günümüz dünyasında teknolojiye meydana gelen gelişmeler yeni problemleri beraberinde getirmiştir. Özellikle aile yapısını ve ergenlik dönemindeki gençleri olumsuz etkilemiştir. Birey kalabalıklar içinde yalnız kalmış, bedenen bulunduğu yerde tam olarak etkin olamamıştır. Televizyon, bilgisayar, internet evdeki konuşma ve paylaşım ortamını kaldırmış; yerine herkesin kendi algısına, kendi değerlendirmesine dayalı bireysel uğraşların yapıldığı yerler gelmiştir. Böyle bir durumda ailenin boşluğunun okula sorun olarak yansımaları kaçınılmazdır. “İnternet ortamında çok kültürlü bir dünya ile tanışan genç ailede ve okulda değerler eğitimi almamış ise ciddi sıkıntılara maruz kalabilmektedir. İçine düştüğü yalnızlık hali gaysiz bir kişiliğin oluşmasına neden olmaktadır.” (Zengin, 2017: 41-42).

Bireyin evrensel ve toplumsal değerlerden bağımsız davranmaya başlaması, birtakım sorunları ortaya getirmiştir. “Evrensel değerlere, bununla beraber kendi değerlerine de yabancılaşan bir kuşağın oluşumunu önlemek amacıyla hem dünyada hem de ülkemizde özellikle sosyal bilimler alanında çalışmalar yapılmaktadır.” (Atalay, 2017: 6). Sosyal bilimlerin değerleri bu kadar önemsemesinin nedeni insan davranışlarını ele alıyor ve yorumluyor olmasıdır.

“İnsanlar biyolojik bir organizma olmanın ötesinde aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun bir ürünüdür. İnsanlar grup içinde doğarlar ve toplumsal niteliklerini gruplarda kazanırlar. Bu gruplar aracılığıyla toplumda geçerli olan bilgiler, değerler bireye aktarılır. Kişiler kültürlerini toplumsallaşma süreci içinde öğrenme yoluyla elde ederler. İnsan davranışlarının büyük kısmı öğrenilmiş

davranışlardır. Kişiler başkalarıyla olan ilişkileri aracılığıyla toplumda geçerli olan değer, kural ve normları, tutumları, alışkanlıkları ve becerileri öğrenir.” (İçli, 2005: 117).

Öğrenilen değerlerin bilgi ve düşünce boyutu da önemlidir. Kişiler tercihlerini ve yargılarını yeni öğrendikleriyle değiştirmekte ve davranışlarını şekillendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında değerlerin “(...) oluşmasında sosyal destekler ve pekiştiricilerin yeri büyüktür. Bir değer insanlar tarafından onaylanır ve takdir görürse bireydeki etkisi yüksek olur. Değerler arkalarındaki toplumsal destekleri kaybettikçe değişmeye veya etkisizleşmeye başlamaktadır.” (Sarı, 2005: 77).

Hangi toplumda doğup büyünürse, o toplumun doğasına uygun bir kişiliğe bürünür. Toplumun kural ve değerlerini benimsemek, bir toplumun bütün fertlerini birbirinin aynısı yapmaz. “Bir toplumun fertleri, bir yönleri ile birbirine benzeyen, fakat bazı yönleri ile de birbirinden çok farklı kişilikler kazanır.” (Altay, 1971: 42). Farklı kişiliklerin oluşmasında aile önemli bir rol oynar. Çünkü aile çocukların maddî ihtiyaçları kadar psikolojik ve manevî ihtiyaçlarını da karşılar. Çocuğun değerleri anne, baba ve diğer aile bireylerinin benimsediği değerlerle şekillenir. Çocuk kendi kararlarını alabilen, bilinçli bir birey oluncaya kadar da aile değerlerine bağlı olarak yaşamda yol alır.

Anne ve baba çocuğun ilk rol modelleridir. Aileler bu süreçte bilinçli davranmalıdır. Çevrelerinde görülen nezaketsizlik, sigara ve uyuşturucu kullanımı, akran zorbalığı, şiddet olayları, hırsızlık, cinsel ve ahlaki problemler gibi olumsuz durumlara karşı tetikte olmalı, çocuklarının doğru değerleri kazanmalarında yol gösterici olmalıdır. “Kişilik gelişiminin beş yaşına kadar olan süreçte %80 oranında gelişimin tamamlandığını düşünürsek, küçük yaşlarda kişilik şekillenmesinin temelleri olduğundan, ilk yılların önemi daha büyüktür.” (Dilmaç -Ulusoy, 2016: 10). “Küçük yaşlardan itibaren içselleştirilen ve davranış hâline dönüşen değerler; insanı olgunlaştırır ve toplumda örnek gösterilen bir fert hâline gelmeyi sağlar.” (Demirci, 2016: 9).

Değerler; ailenin, insanlarla olan etkileşimin, toplumsal durumların gözlemlenmesi ve denenmesi yoluyla öğrenilir. Değerin birey ve toplum üzerindeki etkisi çok yüksektir. Bu kadar etkili olan kavrama, eğitimde de yer verilmesi gerekmektedir.

“Tarih boyunca insanlar eğitimle ve eğitime işi ile hep karşı karşıya gelmişlerdir. Her dönemde o devrin en iyi eğitimi verilmeye çalışılmıştır. Eğitim ve öğretim sürecinde amaçların başında bilgi kazandırmak, meslek edindirmek gelmişse de insan davranışlarının, karakterlerinin ve kişiliklerinin oluşturulması içinde eğitim ve öğretim etkili bir rol üstlenmiştir.” (Dilmaç-Ulusoy, 2016: 1).

“Değer eğitimi, toplumda aile ortamı, dini kurumlar ve okullar aracılığıyla verilmektedir. En etkili değer eğitimi ve öğretimi ise okullarda verilmektedir.

Çünkü okullarda verilen eğitim planlı ve programlıdır. Planlı ve programlı yürütülen etkinlikler aracılığıyla değerler çocuklara istendik yönde kazandırılmaktadır.” (Kuru, 2016: 48) Okulun, belirlenen amaçlar doğrultusunda hareket ederek çocuğun çevresinden aldığı olumsuz durumları olumluya, olumlu durumları da pekiştirmeye yönelik etkinlikler oluşturarak iyi özelliklere sahip, değerleri içselleştirmiş, erdemli ve vicdanlı bireyler yetiştirmeyi amaçladığı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında eğitim, “(....yaşamla çocuk arasında bir tür göbek bağı işlevi görmektedir.” (Dayıoğlu, 2000: 523). Bu bağın kopmaması için herkes üzerine düşeni yapmak zorundadır. Bu süreçte ailenin, okulun, öğretmenlerin ve yazarların sorumluluğu kaçınılmazdır.

“Çocukluk dönemi kişiliğin oluşma aşaması olduğu için çocuk edebiyatı eserlerinin bu dönemin bütün özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Bu bakımdan çocuk edebiyatı yazar ve şairleri eserlerini meydana getirirken seçtikleri türün özelliklerine bağlı kalarak içeriği de çocukların hayal ve düşünce dünyasını geliştirecek biçimde hazırlamak durumundadırlar.” (Çintaş Yıldız, 2011: 205).

“Edebi eserler çocuğu kendi dünyasına çekerek ona birtakım yaşam tecrübeleri sunar. Bu tecrübeler eğitim çağındaki çocuğa kendiliğinden birtakım değerleri aşılar. Eserdeki kahramanlar çocuk için rol model olur. İşte edebi eserler çocukların kendilerine rol model seçmelerinde bu kadar önemliken eserlerin hangi değerleri içerdiği de önem konusu arz etmektedir.” (Gümüş, 2017: 4).

Günümüzde çocuk kitaplarındaki değerler ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. (Şimşek, 2015; Kuru, 2016; Yılmaz, 2016; Otmar -Erdem, 2019) Yapılan çalışmalarda değer, karakter, ileti ilişkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmada Göknül Özkök’ün incelenen dört ilk okuma kitabı; değer, karakter, ileti ilişkisi açısından incelenerek alan yazına katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında “Göknül Özkök’ün incelenen dört ilk okuma kitabındaki değer, karakter, ileti ilişkisi nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Yapılan bu çalışmada doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Özkök’ün incelenen dört ilk okuma kitabı temin edilmiş, sonra bu hikâyeler ayrıntılı okunarak, hikâyelerde yer alan değer, karakter, ileti ilişkisi belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre Özkök’ün incelenen kitaplarında; dostluk, sevgi, mücadele, cesaret, selamlaşma, iş birliği, liderlik, yardımlaşma, saygı duyma, teşekkür etme, yaşama sevinci, mutluluk, merhamet etme, aitlik, kıymet bilmek ve umut edebilme değerleri yer almaktadır. Bu değerlerin Özkök’ün incelenen dört ilk okuma kitabındaki karakterlerle ve iletilerle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkisi bulunmaktadır.

Çocuk edebiyatı okuma kitaplarında değer, karakter, ileti birbirinden ayrı düşünülemez. Çünkü yazar bilinçli ya da değil çocuk okura vermek istediği değerleri karakter üzerinde şekillendirir.

“Bu metinler, çocuğu doğrudan eğitmek amacıyla vücuda getirilmese de onda olumlu etki ve izlenimler bırakmayı amaçlar. Çocuğun karşılaşabileceği durumlar karşısında olumlu tutum ve davranış sergilemesine imkân tanır, çocukların temel değerlerinin geliştirilmesine yönelik bir dizi fırsat sunar, nasıl davranacaklarına karar vermeleri hususunda onlara yardımcı olur ve erdemi geliştirmek için öğrencileri mücadeleye davet eder (Karatay, 2007a; Gibbs ve Earley, 1994; Bohlin, 2005).” (Aktaran: Yılmaz, 2016: 313).

Karakterin, kişiliğin şekillenmesinde, kavram dünyasının genişlemesinde, öğrenilenlerin anlamlandırılmasında, okuma alışkanlığı kazanılmasında, ana dilinin doğru ifade edilebilmesinde, toplum tarafından kabul edilmiş değerlerin farkına varılmasında kitaplar, okul, çevre ve en önemlisi aile etkilidir. Unutmamalıyız ki çocuğun ilk, dünyanın da en mükemmel eğitim kurumu mutlu ve huzurlu bir aile; en mükemmel eğitimcileri de örnek anne ve babalardır. Aile içi iletişimde yaşanan sorunlar; aile arasındaki sevgi, saygı ve güven bağlarının olmaması veya zedelenmesi sonucunda bireyin evrensel değerleri benimsemesi zor olacaktır.

1. Göknil Özkök’ün İlk Okuma Kitaplarında Öne Çıkan Değerler

Özkök’ün incelenen kitaplarında öne çıkan değerlere ait bulgulara ve yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

1.1. Dostluk

Dost kelimesinin anlamı TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılın kimse, düşman karşıtı; sahibine sevgi gösteren hayvan; bir şeye aşırı ilgi duyan, koruyan kimse; iyi geçinen, aralarında iyi ilişki bulunan” (Türk Dil Kurumu [TDK], 2020) kişiler olarak tanımlanmaktadır. Dostluk kelimesi ise “Dost olma durumu. Dostça davranış;” (TDK, 2020) anlamlarındadır. Aşağıda Değirmenci ile Baykuş, Emekli Vagon ve Küçük Kırmızı Düğme adlı kitaplardaki “Dostluk” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Değirmenci ile Baykuş adlı kitapta yaşlı bir değirmenci ile baykuşun dostluğu anlatılır. Değirmencinin “Ne iyiydi bir dostla konuşmak. Dostu konuşmasa da ona keyifle her gün bir şeyler anlatmak.” (Özkök, 2019a: 24) ifadesiyle insanın yaratılış gereği yalnız kalamayacağı, yanında güvенеbileceği, sevebileceği birisinin olmasını istediği yorumu çıkarılmaktadır. “Bir dost, demek yaşamda bir ışıktı.” (Özkök, 2019a: 31) cümlesiyle de dostluğun ne kadar önemli olduğu dostun ışığa benzetilmesiyle vurgulanmıştır. Değirmenci ile Baykuş; iyi ve kalıcı dostlukların sadece insanlarla değil, hayvanlarla da kurulabileceğini anlatan öykülerden biridir.

Emekli Vagon “Yine gidiyorlar işte. Peş peşe dizilmiş gidiyorlar,” diye iç geçirirdi yaşlı vagon.” (Özkök, 2020: 7) “Neden ben? Neden?” diye soruyordu yaşlı vagon kendine. “Benim işim burada durmak değil ki.” (Özkök, 2020: 8)

“Buradan kaçamaz mıyım? Yeniden raylara dönersem belki, sapasağlam olduğumu görüp yeniden kullanırlar beni,” diyerek paslı tekerleklerini olduğu yerde hareket ettirmeye çalıştı. “Ihhh ih... Hadi, ııhhh... Ufff!.. Olmuyor! Olmuyor!” (Özkök, 2020: 10) “Tak tak tak. Buldum! Sen demiryoluna dönmek istiyor musun?” “Bir günlüğüne bile olsa, evet. Evet, istiyorum. Ama bu olanaksız.” (Özkök, 2020: 15) cümlelerinde şikayetçi, isyankâr ve karamsar bir tavır takınırken “Sabaha karşı, kargalar ve martılar güvercinlerin yaptığı ipleri tutarak vagonu yavaşça havalandırmaya başladılar.” (Özkök, 2020: 28) “Tren hareket etmişti.” (Özkök, 2020: 32) “Harika dostlar kazanmıştı. Özlediği istasyonları, evleri, bahçeleri, makinistten dinleyecek, güvercin dostları da yeni haberler getirecekti.” (Özkök, 2020: 32) cümlelerinden yola çıkarak vagonun dostları sayesinde bu durumdan kurtulmayı başardığı görülmektedir.

“Küçük kırmızı düğme yeni bir arkadaş edindiği için çok mutluydu. Bütün sonbaharı ve kışı onun yakasında geçirmek çok keyifli olacaktı. İki arkadaş her sabah birlikte başlıyorlardı güne.” (Özkök, 2019b: 11) cümlelerinden yola çıkarak küçük kırmızı düğmenin arkadaş canlısı bir karakter olduğu ve arkadaşlık/dostluk değerinin karakter üzerinde şekillendiği görülmektedir. Yazarın Gün Bey’in Penceresi adlı kitabında “Dostluk” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.2. Sevgi

İnsan yaşamında duygu ve değerler büyük bir öneme sahiptir. Bu duygu ve değerlerden biri de sevgidir. Sevgi, “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelen duygu:” (TDK, 2020) olarak tanımlanır. İnsanı diğer cansız varlıklardan ayıran bir özelliği de budur. Aşağıda Değirmenci ile Baykuş, Küçük Kırmızı Düğme ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplardaki “Sevgi” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

“Yaşlı değirmenci de küçük baykuşu sevdi.” (Özkök, 2019a: 21). Değirmenci hiçbir çıkarı olmadan baykuşla ilgilenmiş, onun yaralarını sarmış ve onu dostu olarak kabul edip sevmiştir. Bu kitabı okuyan veya dinleyen çocuğa hayvan sevgisi aşılanmaya çalışılmıştır. “Küçük yaşlardan itibaren çocukları hayvan sevgisiyle tanıştırmak gerekir. Hayvan sevgisi insanlara çok şey kazandırır. Hayvanları seven onlarla ilgilenen çocuk daha merhametli ve paylaşımına daha açıktır. İnsanlar hayvanlara gösterdiği sevgide şefkati, merhameti ve yardımlaşmayı keşfeder. Hayvanları seven çocuk, insan ilişkilerinde de başarılıdır.” (Kaya, 2007: 137).

Kitapta yer alan “Sarı bir sonbahar günü, örgülü saçlı kızın çok sevdiği kırmızı paltosunun düğmesi koptu. Aradılar ama hiçbir yerde yoktu.” (Özkök, 2019b: 7) cümlesinde örgülü saçlı kızın paltoyu çok sevmesi ona verdiği değerle ilişkilidir.

“Ayakkabıların, çizmelerin, terliklerin dışında, bir de patileri en sevdikleri. En çok sarı-beyaz patileri severdi.” (Özkök, 2019c: 12) cümlesinde Gün Bey’in özellikle ayakkabıları, çizmeleri, terlikleri, patileri sevmesi tesadüf değildir. Yürüyememesi ve bunun eksikliğini hissetmesinden dolayı ayakla ilgili unsurlara değer yüklemiştir. Yazarın Emekli Vagon adlı kitabında “Sevgi” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.3. Mücadele

Evrende her şeyin bir amacı vardır. İnsan doğduğu andan itibaren sürekli mücadele hâlinindedir. Mücadele ettikçe de kendisini geliştirir. Birikimlerini, deneyimlerini arttırmak için yeni yollar keşfeder. Bazen özgüveni sarsılır insanın, tökezler ve yere düşer. Ama önemli olan düştüğü yerden kalmayı başarabilmektir. Kimi zaman kendi çabasıyla kimi zaman da birilerinin yardımıyla bunu başarabilmeli insan. Aşağıda Değirmenci ile Baykuş, Emekli Vagon ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplardaki “Mücadele” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

İnsanlar yanlarında karşılıksız onu seven bir dost olduğu sürece, karşılına ne tür zorluk çıkarsa çıksın, mücadele etmekten asla vazgeçmezler. “Fırıncı yine kışın sert geçeceğini söylüyordu. Değirmenci ise dostunu kendisine getirdiği için kışı daha çok seviyordu.” (Özkök, 2019a: 33). Yaşlı değirmenci çok sevdiği dostu baykuş yanında olduğu sürece hiçbir şeyden şikâyet etmeyecektir.

Hayatta hemen hemen her şeyin bir imkânı vardır. Pes etmeyerek imkansızlığı imkana çevirebilmek gerekir. Tıpkı Emekli Vagon’da olduğu gibi. Emekli Vagon “Buradan kaçamaz mıyım? Yeniden raylara dönersem belki, sapasağlam olduğumu görüp yeniden kullanırlar beni,” diyerek paslı tekerleklerini olduğu yerden hareket ettirmeye çalıştı. “İhhh ih... Hadi, ııhhh... Ufff!.. Olmuyor! Olmuyor!” (Özkök, 2020: 10) diyerek pes etmişti. Sonra karga ve arkadaşları sayesinde “Tren hareket etmişti. Vagon heyecanla, “Gidiyorum! Gidiyorum! diye haykırdı.” (Özkök, 2020: 32) Emekli Vagon dostlarının yardımı sayesinde mücadele etti ve dileği gerçekleşti.

Gün Bey’in Penceresi kitabında ise fiziksel engeli olan Gün Bey’in hayatla olan mücadelesinden bahsedilmektedir. “Gün Bey meraklanmıştı. İki eliyle sandalyesinin kolçaklarından güç alıp, kendisini yukarı doğru kaldırdı. Buz gibi camın soğuğu yüzünü yaladı. Pencerenin dışındaki karı, içeriden temizleyemezdi. Keşke biri ona dışarıda neler olduğunu söyleyebilseydi...” (Özkök, 2019c: 24) Yazarın Küçük Kırmızı Düğme adlı kitabında “Mücadele” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.4. Cesaret

Aşağıda Değirmenci ile Baykuş ve Gün Bey'in Penceresi adlı kitaplardaki "Cesaret" değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

"Korkma sakın karanlıktan, bak ışığım burada," derdi fener denize. "Yarın gün doğunca, güneş pırıl pırıl parlayınca kavuşacaksın yeniden aydınlığa." (Özkök, 2019a: 10) cümlesinde fener bir dost gibi davranarak denize cesaret ve umut aşılamaktadır. Gün Bey'in Penceresi adlı kitapta ise "Gün Bey için dışarıdaki dünya, pencereden görebildiği kadarıydı. Çünkü epeydir çıkmıyordu dışarı. Üstelik bu yeni taşındığı evinde ilk kışydı. Mutsuzluktan değil, cesareti yoktu. Sokaklar onu biraz korkutuyordu." (Özkök, 2019c: 14). Gün Bey'in yapamadıkları şeylerden pişman olmamak için korkusunu yenmesi ve cesur olması gerekir. Yoksa içindeki o ukde, hayatı boyunca onunla yaşamaya devam eder. Yazarın Emekli Vagon ve Küçük Kırmızı Düğme adlı kitaplarında "Cesaret" değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.5. Selamlaşma / Tanışma

İnsanı insan yapan değerlerden biri de selamlaşmadır. Günümüzde ne yazık ki selamlaşma azalmıştır. İnsanlar artık birbirlerini görmezden gelmekte; bir "Günaydın!" demeye bile vakit ayırmamaktadırlar. Bu sebeple küçük yaştan itibaren çocuklara selamlaşma benimsetilmelidir. Aşağıda Değirmenci ile Baykuş, Emekli Vagon ve Küçük Kırmızı Düğme adlı kitaplarındaki "Selamlaşma/Tanışma" değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Değirmenci ile Baykuş adlı kitapta geçen "Ertesi sabah kuş hâlâ oradaydı. Değirmenci çok şaşırды. Usulca baykuşa doğru ilerledi, mırıltıyla, "Günaydın baykuş!" dedi." (Özkök, 2019a: 16) cümlesinde değirmencinin baykuşa günaydın demesi, Emekli Vagon'da geçen "Tanıştırıyorum, dostum Martı Martin. Kendisi aslında turist." (Özkök, 2020: 24) cümlesinde karganın Martı Martin ile yaşlı vagonu tanışırması, Küçük Kırmızı Düğme'de "İlk tanıştığı, örgülü saçlı kızın anneanesi oldu." (Özkök, 2019b: 12) cümlesinde küçük kırmızı düğmenin örgülü saçlı kızın anneanesiyle tanışması selamlaşma/tanışma değerinin bulunduğu cümlelerdir. Yazarın Gün Bey'in Penceresi adlı kitabında "Selamlaşma/ Tanışma" değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.6. İş Birliği

Birlikten kuvvet doğar. Birlik ve beraberliğin olduğu her yerde işler kolaylıkla halledilebilir. Bunun bir örneği de "Emekli Vagon" adlı öyküde görülmektedir. Aşağıda Emekli Vagon adlı kitaptaki "İş Birliği" değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

"Kargalar ve martılar uyuyorlardı, çünkü sabah onları zorlu bir görev bekliyordu. Kediler patileriyle vagonun paslı tekerleklerini yağladılar, köpekler de vagonu itip tekerleklerin hareket edip etmediğini kontrol ettiler. Birkaç

güvercin vagonun içini temizleyip, perdeleri ve çiçekleri dışarı çıkardı.” (Özkök, 2020: 28) Bu cümlede hayvanlara farklı görevler verilerek iş birliği değeri ortaya çıkarılmaktadır. Bu sayede iş birliği ile sorunların çözülebildiğini fark eden çocuk kendi yaşamında da bu değeri benimseyecektir. Yazarın Değirmenci ile Baykuş, Küçük Kırmızı Düğme ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplarında “İş Birliği” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.7. Liderlik

Hayatın her alanında bir işi yürüten ve yönlendiren kişilerin olması kaçınılmazdır. Liderin olduğu yerde uyum ve düzen hep vardır. Aşağıda Emekli Vagon adlı kitaptaki “Liderlik” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

“Bugün buradayız. Plan yarın sabah için. Çalışma bu gece. Şimdi görevlerinize başlayabilirsiniz. Haberciler dağılın!” diyerek emir verdi karga ve bu emirle tüm kargalar bir yerlere uçtular.” (Özkök, 2020: 22). Bu cümlede karganın liderliğinin işleri kolaylaştırması ve çıkabilecek kargaşayı önlemesi bakımından önemlidir. Yazarın Değirmenci ile Baykuş, Küçük Kırmızı Düğme ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplarında “Liderlik” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.8. Yardımlaşma

Yardımlaşma ve dayanışma toplumu ayakta tutan değerlerdir. İnsanlar arasındaki bağları güçlendirir. Aşağıda Emekli Vagon adlı kitaptaki “Yardımlaşma” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Kitapta karga “Sana yardım edebilirim,” dedi kendinden emin bir sesle.” (Özkök, 2020: 14). Karganın emekli vagona yardım etmek istemesi onun yardımsever olduğunu gösterir. Karakterle özdeşleşen yardımlaşma değeri çocukta olumlu etki bırakır. Yazarın Değirmenci ile Baykuş, Küçük Kırmızı Düğme ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplarında “Yardımlaşma” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.9. Saygı Duyma

Kişiler arası iletişimde olmazsa olmaz unsurlardan biri de saygıdır. Saygı, sağlıklı bir iletişimin temelini oluşturmaktadır. Aşağıda Emekli Vagon adlı kitaptaki “Saygı Duyma” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

“Vagon, karganın yanıt vermesini bekledi bir süre. Ama karga öylece duruyordu.” (Özkök, 2020: 15). Konuşan birinin ya da konuşma sırası onda olan bir kişinin sözünü kesmemek de saygı duyulduğunun belirtisidir. Bu cümlede vagonun beklemesi kargaya saygı duyulduğunun göstergesidir. Yazarın Değirmenci ile Baykuş, Küçük Kırmızı Düğme ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplarında “Saygı Duyma” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.10. Teşekkür Etme

İnsanlar gerektiğinde özür de dilemeli, teşekkür de etmelidir. Teşekkür, nezaketin bir göstergesidir. Aşağıda Emekli Vagon adlı kitaptaki “Teşekkür Etme” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

“Lokomotif kalkış için düdük çalarken, vagon kargaya, “Beni çok mutlu ettiniz, sağ olun!” diye seslendi.” (Özkök, 2020: 31) cümlesinde vagon “sağ olun” ifadesiyle kargaya nezaket göstermiştir. Yazarın Değirmenci ile Baykuş, Küçük Kırmızı Düğme ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplarında “Teşekkür Etme” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.11. Yaşama Sevinci

İnsanlar yaşama sevinçleri sayesinde hayata sınırsız tutunurlar. Aşağıda Emekli Vagon adlı kitaptaki “Yaşama Sevinci” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Emekli Vagon adlı kitapta geçen “Yaşlı vagon, o gün anladı ki, artık eski gücü kalmamıştı. Ama bu yüzden yaşama küsecek değildi. Harika dostlar kazanmıştı.” (Özkök, 2020: 32) cümlesinde emekli vagonun yaşama tutunmasının sebebi dostlarıdır. Yazarın Değirmenci ile Baykuş, Küçük Kırmızı Düğme ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplarında “Yaşama Sevinci” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.12. Merhamet Etme

Aşağıda Değirmenci ile Baykuş ve Küçük Kırmızı Düğme adlı kitaplardaki “Merhamet Etme” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

“Değirmenci anladı ki zavallının derdi kanadıydı. Nazikçe eğildi baykuşun üzerine. (...) Koşup hemen içeri bir merhem hazırladı. Sonra da odanın bir köşesine samandan sıcacık bir yer yaptı.” (Özkök, 2019a: 17) “Parkta oynayan çocukları, her sabah sokaktaki kedileri besleyen komşu teyzeyi, hafta sonları gezdikleri müzeleri çok sevmişti.” (Özkök, 2019b: 12). Değirmencinin baykuşa ilgi ve şefkat göstermesi, Küçük Kırmızı Düğme adlı kitaptaki komşu teyzenin kedileri beslemesi merhametin bir göstergesidir. Karakterlerden yola çıkarak merhameti içselleştiren çocuk, karşısındakine zarar verici davranışlarda bulunmayacaktır. Yazarın Emekli Vagon ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplarında “Merhamet Etme” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.13. Aitlik

Bir varlık; kimi zaman bir yere, bir şeye, bir kimseye ait olmak kimi zaman da kendisine ait olunmasını ister. Bu durum kişilerin beklentilerine göre değişebilir. Aşağıda Değirmenci ile Baykuş, Emekli Vagon, Küçük Kırmızı Düğme, Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplardaki “Aitlik” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

“Tüm kış boyunca kaldı değirmenin sımsıcak odasında. Keyifle dinledi değirmencinin öyküsünü her akşam samandan yatağında.” (Özkök, 2019a: 19). Baykuşun keyifli olması, tüm kış değirmencinin yanında kalması kendisini oraya ait hissettiğinin bir göstergesidir. Vagon ise “Kaçmayı düşündü. “Buradan kaçamaz mıyım? Yeniden raylara dönersem belki, sapasağlam olduğumu görüp yeniden kullanırlar beni,” diyerek paslı tekerleklerini olduğu yerde hareket ettirmeye çalıştı.” (Özkök, 2020: 10). Vagonun bir kenara atıldığı yerden kaçmayı düşünmesi kendisini oraya ait hissetmemesinden kaynaklanmaktadır. Küçük Kırmızı Düğme kitabında “O anlarda küçük kırmızı düğme, sahibi tarafından gıdıklanan yavru kedi gibi hissedirdi kendini.” (Özkök, 2019b: 23) cümlesiyle küçük kırmızı düğme yavru kediye benzetilmiş, kedi sahip ilişkisi örgülü saçlı kız ile küçük kırmızı düğme arasında geçmektedir. Gün Bey’in Penceresi kitabında “Her birinin sahip olduğu sapasağlam bir çift ayak ve o ayakların da ait olduğu biri var.” (Özkök, 2019c: 9) cümlesinde Gün Bey’in fiziksel engelinden dolayı ayakkabıyı giyecek sapasağlam ayaklara sahip olmaması çağrıştırılmaktadır.

1.14. Kıymet Bilmek

Sahip olduğumuz şeylerin kıymetini bilmeliyiz. Gün gelir, elimizdeki olan her şeyi kaybedebiliriz. Aşağıda Değirmenci ile Baykuş, Emekli Vagon ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplarındaki “Kıymet Bilmek” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

“Bu dostu baykuştı. Baykuş sessizce bir yuva yaptı değirmenin çatısına.” (Özkök, 2019a: 31). Baykuşun iyileştikten sonra değirmenden ayrılması ve daha sonra geri dönmesi değirmencinin kıymetini bildiğinin göstergesidir. Emekli Vagon’da vagon “Uçuyorum! Mutluluktan uçuyorum!” diye haykırdı. Karga yine bilmiş bir sesle söylendi, “Tuhaf bir vagon. Şimdi de uçtuğuna seviyor.” (Özkök, 2020: 28). Uçtuğu için sevinen vagonu karga tuhaf bulmaktadır. Karga uçmayı bildiği için, uçmayı bilmeyene göre, uçmanın ne kadar kıymetli olduğunun farkına varamamıştır. “Gün Bey, sabahın erken saatlerinde perdesini usulca açıyor, yoldan geçen ayakkabıları sayıyordu. Kimi pırıl pırıl parlayan, kiminin tozu üzerinde. Hemen anlıyordu o zaman, kim sakın, kimin işi acele... Günü gününe, saati saatine izlediği ayakkabılar. Her birinin sahip olduğu sapasağlam bir çift ayak ve o ayakların da ait olduğu biri var.” (Özkök, 2019c: 8-9) “Gün Bey, yürümek istediğinde çocukluğunu düşünüyordu. Uçarcasına koştuğu parkları, yolları, kırları ve kumsal hatırlıyordu. Şimdi ise sandalyesinin tekerlekleriydi ayakları. Artık yalnızca odadan mutfığa, oradan da yatak odasına doğru yol alıyordu.” (Özkök, 2019c: 20-21) cümlelerinden yola çıkarak ayakkabılara karşı hassasiyet gösteren Gün Bey yürüyemediği için yürümenin ne kadar kıymetli olduğunun bilincindedir. Yazarın Küçük Kırmızı

Düğme adlı kitabında “Kıymet Bilmek” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

1.15. Umud Edebilme

İnsan yaşadığı, soluk aldığı sürece umut hep vardır. Ne olursa olsun, umut etmekten asla vazgeçmemelidir. Aşağıda Değirmenci ile Baykuş, Emekli Vagon, Küçük Kırmızı Düğme ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaptaki “Umud Edebilme” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Değirmenci ile Baykuş’ta “Yarın gün doğunca, güneş pırıl pırıl parlayınca kavuşacaksın yeniden aydınlığa.” (Özkök, 2019a: 10) diyen fener, denize umut aşılayarak karamsarlıktan kurtulmasına yardımcı olmuştur. “Zavallı vagon, bir gün demiryoluna dönme umuduyla beklerken, bu sözleri duyunca sinirden küplere bindi.” (Özkök, 2020: 10) cümlesiyle vagonun umut etmekten vazgeçmediği, beklediği anlaşılmaktadır. “Bir dileği vardı küçük kırmızı düğmenin, nasıl gerçekleşeceğini bilemediği; bir gün dostuyla, onun gözlerine bakarak oyunlar oynayabilir miydi?” (Özkök, 2019b: 20) sorusuyla çocuk okura dileklerin gerçekleşmesi için umut etmesi gerektiği fark ettirilmeye çalışılmıştır. Gün Bey’in Penceresi’nde “Küçük kız iki eliyle sandalyesinin tekerleklerini kavradı. Parka doğru çevirdi hem sandalyesini hem bakışlarını. Buğulu gözleri, az önce neşeye koşturan çocukları aradı. Ama görünürde kimseler kalmamıştı.” (Özkök, 2019c: 34). “Birden PAT! Bir kartopu düştü kucağına. Sonra bir tane daha... Küçük kız kucağındaki kartopunu eline aldı. Başını kaldırdığında, yüzüne bolca şaşkınlık, sonra küçük bir gülümseme yayıldı.” (Özkök, 2019c: 35). Küçük kız başta umudunu kaybetmiş ancak daha sonra Gün Bey sayesinde umudunu yeşertmeyi başarmıştır.

1.6. Memnuniyet

Aşağıda Değirmenci ile Baykuş, Emekli Vagon adlı kitaplarındaki “Memnuniyet” değerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Değirmenci ile Baykuş’ta “Yaşamından memnun ama yapayalnız yaşardı.” (Özkök, 2019a: 8) cümlesiyle değirmencinin yaşamından memnun olması ama bir o kadar da yalnız yaşadığı için memnun olmaması anlatılmaktadır. “Emekli olmuşsun işte, emekli! Oh ne güzel. Yan gel yat, geçen vagonlara el salla durduğun yerden.” (Özkök, 2020: 12) diyen karga, vagonun emekli olduğu için memnun olması gerektiğini ifade etmektedir. Yazarın Küçük Kırmızı Düğme ve Gün Bey’in Penceresi adlı kitaplarında “Memnuniyet” değerine açık bir şekilde rastlanmamıştır.

Göknül Özkök’ün ilk okuma kitaplarında aitlik (4), umud edebilme (4), dostluk (3), sevgi (3), merhamet etme (3), selamlaşma/tanışma (3), mücadele (3), kıymet bilmek (2), cesaret (2), memnuniyet (2), yardımlaşma (1), saygı duyma

(1), iş birliği (1), yaşama sevinci (1), teşekkür etme (1) ve liderlik (1) öne çıkan değerlerdir. Kitaplarda “aitlik, umut edebilme” en fazla öne çıkan değerlerdir.

İLK OKUMA KİTAPLARINDA ÖNE ÇIKAN DEĞERLER

Değirmenci ile Baykuş	Emekli Vagon	Küçük Kırmızı Düğme	Gün Bey'in Penceresi
<ul style="list-style-type: none"> • iDostluk • Sevgi • Mücadele • Cesaret • Selamlaşma/Tanışma • Memnuniyet • Aitlik • Umut Edebilme • Merhamet Etme 	<ul style="list-style-type: none"> •Dostluk •İş birliği •Mücadele •Liderlik •Yardımlaşma •Saygı Duyma •Selamlaşma/Tanışma •Teşekkür Etme •Yaşama Sevinci •Aitlik •Kıymet Bilmek •Umut Edebilme •Memnuniyet 	<ul style="list-style-type: none"> •Sevgi •Dostluk •Merhamet Etme •Aitlik •Selamlaşma/Tanışma •Merhamet Etme •Umut Edebilme 	<ul style="list-style-type: none"> •Sevgi •Mücadele •Kıymet Bilmek •Cesaret •Umut Edebilme •Aitlik

Kitaplar arasında en çok değer barındıran Emekli Vagon iken, en az değer barındıran kitap Gün Bey'in Penceresi'dir.

2. Göknil Özkök'ün İlk Okuma Kitaplarında Karakterler

Göknil Özkök'ün ilk okuma kitaplarında yer alan karakterler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

KİTAP ADI	ANA KARAKTERLER	YARDIMCI KAREKTERLER
Değirmenci ile Baykuş	<ul style="list-style-type: none"> •Yaşlı Değirmenci •Baykuş 	<ul style="list-style-type: none"> •Oduncu •Fırıncı
Emekli Vagon	<ul style="list-style-type: none"> •Emekli Vagon •Karga 	<ul style="list-style-type: none"> •Makinist •Tamirci •İstasyon Şefi •Martı Martin
Küçük Kırmızı Düğme	<ul style="list-style-type: none"> •Küçük Kırmızı Düğme 	<ul style="list-style-type: none"> •Örgülü saçlı kız •Örgülü saçlı kızın anneanesi •Örgülü saçlı kızın en iyi arkadaşı •Örgülü saçlı kızın annesi •Örgülü saçlı kızın babası •Sokaktaki kedileri besleyen yaşlı teyze
Gün Bey'in Penceresi	<ul style="list-style-type: none"> •Gün Bey 	<ul style="list-style-type: none"> •Küçük kız •Kartopu oynayan çocuklar

2.1. Değirmenci ile Baykuş Adlı Kitaptaki Karakterler

Değirmenci, küçük bir adanın arkasında bulunan değirmeninde tek başına yaşamını sürdüren yaşlı bir kimse. Değirmeninde öğüttüğü tahılları un yaparak fırına satar ve geçimini de bu şekilde sağlar. Oldukça merhametli, sevgi dolu, şefkatli ve yardımseverdir. Baykuş; değirmencinin arkadaşı, meraklı, vefalı bir

baykuş. Yaralı bir şekilde değirmencinin değirmenine gitmiş ve iyileşene kadar orada kalmış. İyileşince ayrılmış ama kendini değirmencinin değirmenine ait hissettiğini anlayınca tekrar geri dönmüş. Değirmenin kanatlarına yuva yapmış ve orada yaşamaya karar vermiş. Değirmenci ile arkadaş olmuş.

Kitapta değirmencinin yaralı baykuşa yardım etmesi, onu tedavi etmesi, şefkatli davranması olumlu karakter özelliğinin bir göstergesidir. Ayrıca baykuşun da yapılanları unutmayıp vefa göstermesi olumlu karakter özelliğidir. Çocuklar da bu öyküyü okuduklarında veya dinlediklerinde yaşlı değirmenci ve baykuşla özdeşim kurabilir; günlük hayatlarında böyle bir durumla karşılaştıklarında değirmencinin ve baykuşun yaptığı gibi yapabilirler. Dolayısıyla kitaptaki ana karakterler olumlu özellikler barındırmaktadır.

Yalnız kitabın 12 ve 13. sayfasında yer alan resimlerle metindeki yardımcı karakter bütünleşmemektedir. Metinde her ne kadar “oduncu” olarak bir yardımcı karakterden bahsedilse de ne çizimlerde ne de kitabın sonundaki tekrarlanan “Fırıncı yine kışın sert geçeceğini söylüyordu.” (Özkök, 2019a: 33) cümlesinde oduncuya dair bir şey bulunmamaktadır. Metinde “oduncu” olarak bahsedilen karakter aslında fırıncıdır. Çizimlerde de oduncu değil, fırıncı resmine yer verilmiştir. Kitabın 33. sayfasında yer alan “Fırıncı yine kışın sert geçeceğini söylüyordu.” cümlesinden yola çıkarak yardımcı karakterin oduncu değil, fırıncı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, okurda yardımcı karakter karmaşasına sebep olacaktır.

2.2. Emekli Vagon Adlı Kitaptaki Karakterler

Kitapta emekli vagon başlarda isyan eden, sinirli, duygusal, küçümseyen,

ukala, huysuz, karamsar, pes eden, gözden çıkarılan, çevresindekileri tersleyen, miskin bir karakter iken kitabın sonunda olumsuz özelliklerinden kurtularak olumlu karakter özelliği kazanmıştır. Kitapta karganın ise özgüvenli, girişimci özelliklere sahip, yardımsever, iş birliğine önem vermesi, lider özelliklere sahip olması olumlu karakter özelliğinin bir göstergesidir. Ayrıca kitabın bazı yerlerinde karganın kibirli ve öfkeli tutum sergilemesi olumsuz bir özellik olup bu durum gözden kaçmamaktadır. Yine de genel itibarıyla karga olumlu karakter özelliğindedir. Martı Martin, karganın dostu. Avustralya'dan gelen bir turist. Olayları kontrol eden, lider ruhlu bir martı. İstasyon şefi; yaşlı vagonun yolculuk edemeyeceğine karar veren, onu gözden çıkaran şef. Kitabı okuyan veya başkasından dinleyen çocuk, karakterlerle kendini, ailesindeki büyükleri ve çevresindekileri karşılaştırır. Bu özelliklere sahip kişilerle nasıl iletişim kuracağını farkına varır. Ayrıca emekli vagon karakteriyle yaşlılara nasıl davranılması gerektiğini, onların neler hissettiğini de anlayabilir.

2.3. Küçük Kırmızı Düğme Adlı Kitaptaki Karakterler

Küçük kırmızı düğme; örgülü saçlı kıızı çok seven, onu arkadaşı olarak gören, onunla oyunlar oynamak isteyen, arkadaş canlısı, endişeli, meraklı bir karakter. Örgülü saçlı kıızı; okula giden, sarı saçlı bir kıızı. Küçük kırmızı düğmeye göre sesi hep canlı ve neşeli olduğu için güler yüzlü biri. Örgülü saçlı kıızın anneannesi; küçük kırmızı düğmeyi önce paltoya dikerek örgülü saçlı kıızıla küçük kırmızı düğmenin tanışmasını sağlamış, sonra da bir bez bebeğin gözlerine dikerek ikisinin sonsuza kadar arkadaş kalmalarını sağlamış ve küçük kırmızı düğmenin dileğini gerçekleştirmiş bir kimse. Kitapta küçük kırmızı düğmenin sevgi dolu olması, merak ögesini artırıcı sorular sorması olumlu karakter özelliğinin bir göstergesidir. Yalnız zaman zaman varsayımlar yaparak endişeli tavırlar takınması karakterin olumsuz yanını oluşturmaktadır. Kitabı okuyan veya başkasından dinleyen çocuk, karakterle özdeşim kurar. Gerçek hayatta böyle bir durumla karşılaştığında nasıl davranacağını farkına varır.

2.4. Gün Bey'in Penceresi Adlı Kitaptaki Karakterler

Gün Bey; evinin caddesine bakan penceresinden gelen geçenlerin ayakta balarını saymakla gününü geçiren, fiziksel engeli olan bir birey. Bu yüzden de sokağa çıkmaya korkan, cesareti olmayan bir kişi. Engelinden dolayı kendisini dış dünyaya kapatmış. "Gün Bey, yürümek istediğinde çocukluğunu düşünüyordu. Uçarcasına koştuğu parkları, yolları, kırları ve kumsalı hatırlıyordu." (Özkök, 2019c: 20) cümlesinden yola çıkarak Gün Bey'in fiziksel engelinin doğuştan değil, çocukluktan sonra gerçekleşen bir durum olduğu anlaşılmaktadır. Küçük kıızı ise kıpkırmızı paltosu, başında yaprak yeşili beresi, kucağında birleştirdiği gri eldivenli elleri olan, fiziksel engelli bir kıızı çocuğu. Çocukların oyunlarına kabul etmediği, dışlanan bir çocuktur. Kitapta Gün Bey'in cesaret-

siz oluşu, eve kapanarak kendini dış dünyadan soyutlaması yani içine kapanık olması olumsuz karakter özelliği iken, daha sonra kendisi gibi engeli olan küçük kızla tanıştıktan sonra mücadele etmesi, yaşama tutunması olumlu karakter özelliğinin bir göstergesidir. Kitabı okuyan ve dinleyen herkes, engelli bireylerin yaşadığı zorlukları Gün Bey karakteri üzerinden fark edip bu özelliklere sahip kişilerle nasıl iletişim kuracağını, nasıl tutum sergilemesi gerektiğinin bilincinde olur.

3. Göknil Özkök'ün İlk Okuma Kitaplarında İletiler

İnsanlar kendilerine doğrudan öğüt verilmesinden hoşlanmaz ve genellikle verilen öğütler de pek bir işe yaramaz. “Oysa mesajını dolaylı yoldan aktaran, nelerin doğru olduğunu ve nasıl davranılması gerektiğini yine dolaylı olarak hissettiren kitaplar çocukları daha kolay etkileyebilir, iyi ve güzel olanı benimsemelerini sağlayabilir.” (Kumbasar, 2011: 38).

3.1. Değirmenci ile Baykuş Adlı Kitaptaki İletiler

Değirmenci ile Baykuş adlı kitapta ileti niteliği taşıyan bulgular ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

“O mavi deniz yok olunca gecenin karanlığında, değirmenci kederle birkaç mum yakardı değirmenin kanatlarına. Derdi ki, “Keşke burada da küçücük bir ışık olsa.” (Özkök, 2019a: 10). “O anda bir çift sarı ışık belirdi gözlerinin önünde.” (Özkök, 2019a: 14). “Bir dost, demek yaşamda bir ışıktı.” (Özkök, 2019a: 31). “Gecenin karanlığı serilince masmavi sulara, tüm siyahlığını yayınca denizin üzerine boylu boyunca, fenerin bir yanıp bir sönen ışığı belirirdi karanlıkta. “Korkma sakın karanlıktan, bak ışığım burada,” derdi fener denize. “Yarın gün doğunca, güneş pırıl pırıl parlayınca kavuşacaksın yeniden aydınlığa.” (Özkök, 2019a: 10). “Baykuş sessizce bir yuva yaptı değirmenin çatısına. Sonra da değirmenin bir kanadına tüneyip yusuvarlak sarı gözlerini döndürerek baktı aşağıya. Bir açıp bir kapıyordu gözlerini. Tıpkı bir deniz feneri gibi.” (Özkök, 2019a: 31).

Karanlık, gece, siyah gibi kavramlar karamsarlığı, kötümserliği, kasveti temsil eder. Işık ise tamamen olumludur. Mavi umudu, deniz insan dünyasını temsil eder. İnsan hayatı boyunca hayal kurarak, umut ederek yaşar. Hayallerine ulaşmada umut, onların en önemli yol göstericisidir. Deniz feneri, denizin, denizde kaybolanların yol göstericisidir. Mum yakılı değirmenin kanatları da değirmencinin yol göstericisi. Gecenin karanlığı mavi denizi yok ederse değirmencinin hayalleri, istekleri, umutları da yok olur. Bu yüzden değirmenci kederlenerek değirmenin kanatlarına mum yakmaktadır. Çünkü umudunu kaybetmek istememektedir.

Deniz feneri nasıl ki gecenin karanlığından ışığıyla denizi kurtarıyorsa baykuş da sarı gözleriyle değirmenciye karanlıktan kurtarmaktadır. Yani değir-

menci yalnızlığın karanlığından baykuşun gözlerindeki samimiyeti bularak kurtulmuş, aydınlığa ulaşmayı başarmıştır. Bu öyküde deniz, değirmencinin dünyasını, deniz feneri de baykuşu temsil etmektedir. Özetle verilmek istenen ileti şudur: İnsan yaratılış gereği yalnız kalmaz. Yanında seveceği, sevilleceği, sırlarını paylaşacağı, güveneceği bir dostu olmasını ister. Böyle bir dosta sahip olduğu zaman da hayatta her şeyin üstesinden gelmeyi başarır.

Hayatta iletiler her zaman sözcüklerle verilmez. İletinin verilmesinde resimler de etkin rol oynar. Özellikle ilk okuma kitaplarında resimlerin çağrıştırmacı özelliği çocuklarda derin izler bırakabilmektedir. Bu resimler çocukların/bireyin görsel okuryazarlığını da etkilemektedir. “Bireyin görsel unsurlarla düşünme, öğrenme ve kendini ifade etme becerilerini” (Braden -Hortin, 1982: 41); “Görsel okuryazarlık ile; görsel içerik, doğru bilgiye ulaşabilme, ayırt edebilme ve bu bilgileri işleyebilmeye ilişkin bilinçli birer izleyici(okuyan)-üretici (yazan) birey” (Yerlikaya, t.y.) olabilmelerini sağlamak için görsellerin çocuk edebiyatı kitaplarında iyi seçilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü edebiyat aracılığıyla yeni eserlerle tanışan çocuk ana dilini öğrenmek ve etkili kullanabilmek için bir alt yapı oluşturur. “Çocuk gerçekliği ve gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak yazılan edebi eserlerle tanışan çocuk yeni eserler okuma isteği duyar. Böylelikle çocuk; yeniliğe açık, sorgulayan ve farklı değerleri kavrayan bir birey olur.” (Otmar -Erdem, 2019: 11).

Ancak çizer; kitabın kapak sayfasında ve diğer sayfalarındaki çizimlerinde, yabancı bir yazı diline yer vermiştir. Baykuşun gözlükle o yazıyı dikkatle incelemesi okuyucuda merak duygusunun oluşmasına zemin hazırlar. Ana dilini öğrenmeye ve keşfetmeye çalışan çocuklar için bu durum olumsuzdur.

Şekil 1: Değirmenci ile Baykuş kitabından alıntıdır.

“Dil, bir milletin kültürel değerlerinin başında gelir. Bundan dolayı ona büyük önem vermek gerekir. Aynı dili konuşan insanlar “millet” denilen sosyal varlığın temelini teşkil ederler. Dil, duygu ve düşünceyi insana aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir yığın ve kitle olmaktan kurtararak aralarında “duygu ve düşünce” birliği olan cemiyet, yani millet hâline getirir.” (Kaplan, 2013: 39).

3.2. Emekli Vagon Adlı Kitaptaki İletiler

Emekli Vagon adlı kitapta ileti niteliği taşıyan bulgular ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

“Emekli olmuşsun işte, emekli! Oh ne güzel. Yan gel yat, geçen vagonlara el salla durduğun yerden.” (Özkök, 2020: 12). “Ne diyorsun sen! Olur mu öyle şey!” diye tersledi kargayı vagon. “Sapasağlamım ben. Hurda olmadım daha!” (Özkök, 2020: 12). “Tren hareket etmişti. Vagon heyecanla, “Gidiyorum! Gidiyorum! diye haykırdı.” (Özkök, 2020: 32).

Hayatta bazı olaylar bizim isteğimiz dışında gelişir. Yaşlanmak da bunlardan biri. Bazı şeyleri olduğu gibi kabul etmek en iyisidir. Olduğundan farklı göstermeye çalışmak olanı değiştirmez. Ancak bunun için de yaşama küsmemeli insan, yaşamın tadını çıkarmalıdır. Çünkü yaşadığımız her an değerlidir. Ne kendimizi ne de bir başkasını incitmemeliyiz. Çıkarımız doğrultusunda değil, vicdanımızla karar vermeliyiz. Zamanında bize yararı olan insanları sırf çıkarımıza ters düştü diye gözden çıkarmamalıyız. Onların da hayatın içinde kalmalarına izin vermeliyiz. Özetle dileklerin gerçekleşmesinin yolu, umudunu yitirmemekten, iyi arkadaşlara sahip olmaktan ve sabırla beklemekten geçer. Sabırla beklemek, dileklerin gerçekleşmesinin anahtarıdır.

3.3. Küçük Kırmızı Düğme Adlı Kitaptaki İletiler

Küçük Kırmızı Düğme adlı kitapta ileti niteliği taşıyan bulgular ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

“Sarı bir sonbahar günü, örgülü saçlı kızın çok sevdiği kırmızı paltosunun düğmesi koptu. Aradılar ama hiçbir yerde yoktu.” (Özkök, 2019b: 7). “Anne-annesi o gün paltoya yeni bir düğme diktı. Küçük, kırmızı bir düğme. Böylece örgülü saçlı kız paltosuna yeniden kavuştu. Küçük kırmızı düğmenin de yeni bir dostu olmuştu.” (Özkök, 2019b: 9). “Dostunun gözlerini görmeliydi. İki arkadaşın kalbini ancak gözler birleştirirdi.” (Özkök, 2019b: 14). “Bir dileği vardı küçük kırmızı düğmenin, nasıl gerçekleşeceğini bilemediği; bir gün dostuyla, onun gözlerine bakarak oyunlar oynayabilir miydi?” (Özkök, 2019b: 20). “Sımsıcak bir yaz günü, örgülü saçlı kızın bir bez bebeği oldu. Bebeğin kırmızı düğme gözleri kendisine mutlulukla bakıyordu.” (Özkök, 2019b: 33).

Bir şeyin gerçekleşmesi için zamana ihtiyaç vardır. Sonbahar olmadan kış, kış olmadan ilkbahar, ilkbahar olmadan da yaz olamaz. Bu sebeple bir şeyin

olabilmesi için sadece istemek yetmez. O şeyin olması için sabırla beklemek de gereklidir. Öyküde küçük kırmızı düğme sabırsızca örgülü saçlı kızın gözlerini görmek ister. Ancak bunun olabilmesi için zamana ihtiyacı olduğunun farkında değildir. Her seferinde hayal kırıklığına uğrar. Umutlarının bittiği anda örgülü saçlı kızın anneannesi onun dileğini gerçekleştirir. Özetle sabırla beklediğinde, umudunu yitirmediğinde dileklerin gerçekleşir. Hayat senin için yeniden başlar.

3.4. Gün Bey'in Penceresi Adlı Kitaptaki İletiler

Gün Bey'in Penceresi adlı kitapta ileti niteliği taşıyan bulgular ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

Bakmakla görmek arasında ince bir fark vardır. Baktığımız yerde asıl görmemiz gereken şeyleri bazen göremeyiz. Bakış açımızı değiştirmemiz gerekir. Gün Bey'in Penceresi adlı kitapta "Pencereler canlı tablolarıdır, her sabah resmini yenileyen. Baktıkça insana yeni bir dünya açan, hayallerine yenilerini ekleyen." (Özkök, 2019c: 7). Ancak "Gün Bey için dışarıdaki dünya, pencereden görebildiği kadarıydı." (Özkök, 2019c: 14). Daha fazlasını görebilmek, kaybettiklerini fark edebilmek için cesur ve kararlı olması gerekir. Her ne olursa olsun hayata sınıksız sarılmayı, yaşama küsmemelidir. Hayat bir mucize. Bu bazen bir kar topuyla, bazen küçük bir kız çocuğuyla bize ulaşır. Farkına varabilmeli insan, baktığı şeyi görebilmeli. Çünkü hayat baktığımız şeylerde gizlidir. Mucizenin gerçekleşmesi için baktığımız şeyleri görmemiz gerekir. Bunu bazen görmek istemeyiz, korkarız. Çünkü baktığımızda gördüğümüz şeyler bizim eksiklerimizdir.

"Şimdi küçük kızın durduğu yerden kendisine bakıyordu. Penceresinin ardına gizlenmiş, kimden kaçıyordu? Küçük kız da bir gün, bir pencere ardına gizlenir miydi? Şimdi dışarıdaydı ama ya sonra? Evin içinde, hayatın dışında kalmayı seçer miydi? Tıpkı kendisi gibi..."

Dışarıda olmalıydı. Sokaklarda, parklarda, kumsallarda... Yürümese de koşmasa da. Yağan yağmur saçlarından süzülmesi, hatta belki rüzgâr hayatın tozunu üzerine üfleliydi. Elleri bir ağacın gövdesine değmeli, doğanın ve insanların anlattığı hayat masalını işitmeliydi." (Özkök, 2019c: 30).

Özetle insanların birbirinden farklı özellikleri ve durumları olabilir. Bir insan farklı olduğu için dışlanmamalı, her şeye rağmen hayatın içinde tutulmalıdır. Bir yere ait olduklarını hissetmesi, sahip olduğu şeylerin değerini bilmesi, kaybetmeden farkına varması gerekir. Benzerliklerle, farklılıklarla bir arada yaşanabilir. Yeter ki hoşgörülü olmayı unutmayalım.

Sonuç ve Öneriler

Çocuk edebiyatı okuma kitaplarında değer, karakter, ileti birbirinden ayrı düşünülemeyen parçalardır. Çünkü yazar bilinçli ya da değil çocuk okura vermek istediği değerleri karakter üzerinde şekillendirir. Yani soyut olan değerler

karakterle birlikte somut hâle gelir. Karakterin kitaptaki yolculuğu da okuru iletiye götürür.

Kitaplarda değirmencinin merhametli, sevgi dolu, şefkatli ve yardımsever olması sevgi, yardımlaşma, merhamet etme değerleriyle; baykuşun vefalı olması kıymet bilmek değerleriyle; karganın özgüvenli, girişimci özelliklere sahip, yardımsever, iş birliğine önem vermesi, lider özelliklere sahip olması iş birliği, yardımlaşma, liderlik değerleriyle; küçük kırmızı düğmenin örgülü saçlı kızı çok seven, arkadaş canlısı olması sevgi, dostluk değerleriyle; Gün Bey'in mücadeleye etmesi, yaşama tutunması mücadeleye, yaşama sevinci değerleriyle ilişkili olduğu saptanmıştır. Karakterlerin tutum ve davranışlarının sevgi, dostluk, mücadeleye, umut edebilme, aitlik, yaşama sevinci, kıymet bilmek gibi değerlerle iletilere yansıdığı görülmektedir.

Göknil Özkök'ün ilk okuma kitaplarındaki değerler, karakterler ve iletiler kendi içinde birbiriyle bütünleşmiş, birbirini tamamlayan niteliktedir. Kitaplarda aitlik, umut edebilme öne çıkan değerlerdir. İtilmişlik (Gözden çıkarılmak) ise öne çıkan karşıt değerdir. Bu durum tesadüf değildir. İnsanlar kendilerini ait hissettikleri yerde mutludur, umutludur. Aksi hâlde kendilerini dışlanmış hissedebilirler.

Çocukların okuma alışkanlığı kazanması, Türkçeyi doğru ifade edebilmesi, toplum tarafından kabul edilmiş değerlerin farkına varması ancak nitelikli çocuk kitapları ile mümkündür. Bu sebeple çocuk kitaplarının çeşitli açılardan incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Günümüzde çocuk kitaplarındaki değerler ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda değer, karakter, ileti ilişkisine yer verilmemiştir. Bu çalışmada da Göknil Özkök'ün 4 ilk okuma kitabı; değer, karakter, ileti ilişkisi açısından incelenmiştir. Kitaplarda; dostluk, sevgi, mücadeleye, cesaret, selamlaşma, iş birliği, liderlik, yardımlaşma, saygı duyma, teşekkür etme, yaşama sevinci, merhamet etme, aitlik, kıymet bilmek ve umut edebilme değerleri yer almaktadır. Bu değerlerin kitaplardaki karakterlerle ve iletilerle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkisi bulunmaktadır. Kitaplardaki karakterlerin olumlu özellikler barındırması ya da olumsuzdan olumluya dönüşmesi büyük önem arz etmektedir. Çünkü sahip olunan olumlu değerlerin davranışlar sayesinde kişiye aktarılmasıyla birlikte kişi de bu olumlu değeri karakter üzerinden benimsemeye çalışır. Bu bağlamda Göknil Özkök'ün ilk okuma kitapları; ilgili bölümlerde belirtilen olumsuz yanları dışında öğretmenlere, ailelere ve çocuklara önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AKSOY, R. (2015), *Değer ve Değerler Eğitimi*, Konya: Değer Eğitim Merkezi Yayınları.
 ALTAY, E. (1971), *Yeni Sosyoloji*, Ankara: Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu Yayınları.

ATALAY, E. (2017), Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Eğitsel Değerler ve Bu Değerlerin Davranışa Yansıma Biçimleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

BATUR, Yücel, 2012; Sallabaş, 2012; Yazar -Erkuş, 2013; Şimşek, 2015; Kuru, 2016; Yılmaz, 2016; Belet Boyacı vd., 2017; Karagöz, 2017; Aral -Kadan,2018; Otmar -Erdem, 2019).

BOHLİN, K. E. (2005), *Teaching Character Education Thorough Literature*, USA: Routledge.

BRADEN, R. A. -HORTİN, J. A. (1982), Identifying The Theoretical Foundations of Visual Literacy, *Journal of Visual/Verbal Languageing*, 2, 37-42.

ÇETİN, N. -BALANUYE, Ç. (2015), Değerler ve Eğitim İlişkisi Üzerine, *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 24, 191 – 203.

ÇİFTÇİ, O. (1999), *Sosyolojiye Giriş Temel Kavramlar*, Trabzon: Akademi Kitabevi.

ÇİNTAŞ YILDIZ, D. (2011), İbrahim Zeki Burdurlu'nun Eserlerinde Sevgi Değeri, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 29, 203 – 230.

DAYIOĞLU, G. (2000), Çocuk Kitaplarında Eğitsellik, S. SEVER içinde, *1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu* (523-534), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

DEMİRCİ, E. (2016), Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

DİLMAÇ, B. -ULUSOY, K. (2016), *Değerler Eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi.

GİBBS, L. J. -EARLEY, E. J. (1994), *Using Children's Literature To Develop Core Values*, Bloomington: Phi Delta Kappa Educational Foundation.

GÜMÜŞ, S. (2017), Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal'ın Çocuk Romanlarının Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İÇLİ, G. (2005), *Sosyolojiye Giriş*, Ankara: Anı Yayıncılık.

KAPLAN, M. (2013), *Kültür ve Dil*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

KARATAY, H. (2007), Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri, 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (10-15.09.2007), Bildiriler Kitabı (s. 939-949), Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

KAYA, M. (2007), Okuma Yazma Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Öğretim Amaçlı Kullanımındaki Yöntem ve Teknikler, II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (04-06 Ekim 2006), Bildiriler Kitabı (s. 117-122), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

KUMBASAR, E. (2011), Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Trabzon.

KURU, H. (2016), Ayşe Yamaç'ın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

KÜÇÜK, N. (2016), Schwartz'ın "Değer Yönelimleri Ölçeği" ile Türkiye'deki Öğrenciler Üzerine Yapılmış Bazı Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi, *Akademik Bakış Dergisi*, 57, 280-296.

OTMAR, Ö. - ERDEM, A. (2019), Yalvaç Ural'ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Hayvan Sevgisi Değeri, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17 (37), 7-34.

ÖZKÖK, G. (2019a), *Değirmenci ile Baykuş*, İstanbul: Can Sanat Yayınları.

ÖZKÖK, G. (2019b), *Küçük Kırmızı Düğme*, İstanbul: Can Sanat Yayınları.

ÖZKÖK, G. (2019c), *Gün Bey'in Penceresi*, İstanbul: Can Sanat Yayınları.

ÖZKÖK, G. (2020), *Emekli Vagon*, İstanbul: Can Sanat Yayınları.

SARI, E. (2005), Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 75-90.

ŞENER, H. (2013), Hayriyye-i Nâbi'de Aktarılan Değerler, *Turkish Studies*, 8 (1), 2501 – 2524.

ŞİMŞEK, Ş. (2015), Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Değerler Eğitimi, *International Journal of Humanities and Education*, 1 (1), 79-104.

YILMAZ, O. (2016), Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitapları ve Karakter Eğitimi, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4 (3), 311-325.

ZENGİN, G. (2017), Nizâmü'l Mülk'ün Siyasetnâmesi'nde Değerler Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İNTERNET KAYNAKLARI

KILINÇ, A. –AKYOL, Ş. (2009), *İlköğretim 6. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, I. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 03.10.2020 tarihinde <http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdffkitap/pdf/30> adresinden alındı.

TEPE, H. (2008), *Değer ve Anlam: Değerler anlamlar mıdır?* 17.11.2020 tarihinde <https://studylibtr.com/doc/585447/de%C4%9Fer-ve-anlam--de%C4%9Ferler-anlamlar-m%C4%B1d%C4%B1r---flsf> adresinden alındı.

TÜRK DİL KURUMU (t.y.), *Güncel Türkçe Sözlük*, 02.12.2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

YERLİKAYA, M. (t.y.), *Görsel Okuryazarlık*, 29.12.2020 tarihinde <http://www.gorselokuryazarlik.com/mahiryerlikaya.php> adresinden alındı.